

Program

zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim

Program został opracowany w 2003 roku
przez zespół nauczycieli w składzie :

1. Krystyna Kielar
2. Justyna Thiel
3. Joanna Derc

Ewaluacji programu dokonał
zespół nauczycieli w składzie:

1. Beata Sieniawska
2. Joanna Dobrowolska
3. Monika Stark

Program został zatwierdzony do realizacji decyzją Rady Pedagogicznej Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Pucku z dnia 29.VIII.2003 roku

Ewaluacja programu została zatwierdzona do realizacji decyzją Rady Pedagogicznej Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Pucku z dnia 15 września 2009 roku...

Spis treści:

Wstęp

I. Ogólne założenia programu rewalidacyjno- wychowawczego.....	s. 4-14
1. Podstawa prawna opracowania programu rewalidacyjno- wychowawczego.....	s.4
2. Program w poszczególnych dziedzinach rozwojowych.....	s.4
3. Założenia programowe do pracy na zajęciach rewalidacyjno- wychowawczych, realizowanych w formie zespołowej.....	s. 7
4. Organizacja zajęć rewalidacyjno- wychowawczych.....	s.12
II. Środki dydaktyczne stosowane na zajęciach rewalidacyjno- wychowawczych.....	s. 14
III. Charakterystyka metod pedagogiki specjalnej stosowanych na zajęciach rewalidacyjno- wychowawczych z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębokim.....	s. 16
IV. Indywidualne programy rewalidacyjno- wychowawcze.....	s. 23

Załączniki:

1. Indywidualny program zajęć rewalidacyjno- wychowawczych
2. Profil osiągnięć ucznia Jacka Kielina
3. Przykładowe scenariusze zajęć

Wstęp

Kształcenie specjalne dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną stanowi integralną część systemu oświaty w Polsce, który reguluje ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty z późniejszymi zmianami / Dz. U. Nr.101, poz. 504, art. 16 ust.7 z 1995r. /. Na jej podstawie dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w zależności od stopnia zaburzeń i odchyleń organizuje się kształcenie i wychowanie, które stosownie do potrzeb umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę. System edukacji obejmuje swym oddziaływaniem wszystkie dzieci niezależnie od stopnia ich niepełnosprawności. Obowiązek kształcenia dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim sformułowano w nowelizacji ustawy o systemie oświaty / Dz. U. Nr 101, poz.504, art.16 ust.7 z 1995 r./, która obowiązuje od 1 stycznia 1996 roku. Za spełnianie przez nie obowiązku szkolnego uznaje się udział w zajęciach rewalidacyjno- wychowawczych, które organizuje się dla dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 25 lat zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dnia 30 stycznia 1997 roku / Dz. U. Nr 14/ w sprawie organizowania zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonej w stopniu głębokim. Mogą one mieć charakter zespołowy (grupy 2-4 osobowe) lub indywidualny. Celem zajęć jest wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, rozwijanie zainteresowania otoczeniem oraz uzyskiwanie optymalnej samodzielności w codziennym życiu.

I. Ogólne założenia programu rewalidacyjno - wychowawczego

1. Program został opracowany na podstawie:

- a) Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30.01.1997r. w sprawie organizacji zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w stopniu głębokim.
- b) Osiągnięć dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim w ramach ocen poszczególnych poziomów funkcjonowania psychospołecznego przeprowadzanych pod koniec każdego roku szkolnego
- c) Fachowej literatury
- d) Orzeczeń kwalifikacyjnych z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej

2. Program zajęć w poszczególnych dziedzinach rozwojowych obejmuje poszczególne cele :

A) Naukę nawiązywania kontaktów:

- 1. Nawiązywanie kontaktu emocjonalnego nauczyciela (terapeuty) z dzieckiem.
- 2. Kształtowanie umiejętności koncentracji uwagi.
- 3. Eliminowanie oporu, izolowania się, negatywnych zachowań, agresji, autoagresji, stereotypii ruchowych.
- 4. Przekształcanie uwagi mimowolnej na kierowaną.

B) Kształcenie optymalnych sposobów komunikacji dziecka z otoczeniem

- I. Kształcenie umiejętności nawiązywania kontaktu wzrokowego, słuchowego, dotykowego z dzieckiem (zmysły bliskie i dalekie).
- II. Kształtowanie poczucia schematu własnego ciała i orientacji w przestrzeni (SOMATOGNOZJA).
 1. Kształtowanie orientacji w schemacie własnego ciała, co obejmuje:
 - a) Usprawnianie umiejętności odbierania wrażeń na własnym ciele (reagowania na dotyk- czucie powierzchniowe (głaskanie, dotyk), czucie głębokie (opukiwanie stawów, ugniatanie), reagowania na bodźce z otoczenia.
 - b) Kształcenie umiejętności lokalizacji bodźca.
 - c) Kształtowanie umiejętności analizy i syntezy ciała (wyodrębnianie części ciała).
 - d) Utożsamianie części ciała z funkcją.
 - e) Znajomość nazw części ciała.
 - f) Świadoma kontrola ciała i jego ruchów.
 2. Kształtowanie orientacji w przestrzeni
 - a) Kształtowanie umiejętności lokalizacji siebie w przestrzeni.
 - b) Kształtowanie umiejętności lokalizacji przedmiotu względem siebie.
 - c) Kształtowanie umiejętności lokalizacji przedmiotu względem przedmiotu.
 - d) Kształtowanie umiejętności analizy i interpretacji relacji na podstawie materiału obrazkowego.
- III. Wykształcanie najbardziej optymalnego sposobu komunikacji z dzieckiem w sposób werbalny lub pozawerbalny.
 1. Komunikacja na poziomie sygnałów:
 - a) dotykowych (taki sam dotyk przy takiej samej czynności)
 - b) środowiskowych (przyporządkowanie sal, kątek, pomieszczeń w których wykonuje się poszczególne czynności np. łazienka- mycie, Sala Doświadczenia Świata- relaksacja, kącik zabaw konstrukcyjnych itp.

- c) przedmiotowych (dany przedmiot kojarzony z daną czynnością)
- 2. Komunikacja za pomocą symboli konkretnych : piktogramy, gesty.
- 3. Komunikacja na poziomie abstrakcyjnym : system symboli Bliss, etykiety itp.
- 4. Werbalne sposoby komunikacji.

C) Usprawnianie ruchowe i psychoruchowe w zakresie dużej i małej motoryki

- 1. Kształtowanie prawidłowej postawy ciała.
- 2. Kształtowanie umiejętności z zakresu lokomocji (usprawnianie czynności ruchu, zmiany pozycji ciała dziecka (przewracanie się, siadanie, wstawanie, chodzenie).
- 3. Kształtowanie koordynacji : wzrokowo- ruchowej, słuchowo- ruchowej, słuchowo- wzrokowo- ruchowej.
- 4. Kształtowanie umiejętności manipulacyjnych (samodzielne manipulowanie przedmiotami oraz manipulacja poprzez kierowanie).
- 5. Kształtowanie koncentracji uwagi dziecka na wykonywanym zadaniu.

D) Wdrażanie do osiągania optymalnego poziomu samodzielności w zakresie podstawowych czynności dnia codziennego w ramach możliwości rozwojowych dziecka

- 1. Kształtowanie samodzielności w zakresie informowania otoczenia o podstawowych potrzebach życiowych (głód, samopoczucie, odczuwanie zimna, gorąca, bólu, itp).
- 2. Kształtowanie samodzielności w zakresie informowania i zaspokajania potrzeb fizjologicznych – samodzielnie lub z pomocą
- 3. Kształtowanie umiejętności w zakresie spożywania posiłków
- 4. Kształtowanie umiejętności rozbierania i ubierania się

5. Kształtowanie umiejętności samodzielnego poruszania się w zakresie najbliższego otoczenia dziecka (dom, szkoła, internat)
6. Kształtowanie umiejętności samoobsługowych w zakresie higieny osobistej
7. Kształtowanie umiejętności współdziałania z opiekunem w trakcie wykonywania wyżej wymienionych czynności

E) Rozwijanie zainteresowań otoczeniem, wielozmysłowe poznawanie świata, nauka rozumienia zjawisk, kształtowania podstawowych umiejętności funkcjonowania w otoczeniu

1. Polisensoryczne poznawanie świata, przedmiotów, zjawisk.
2. Samodzielne funkcjonowanie w najbliższym otoczeniu na miarę możliwości rozwojowych dziecka.
3. Poznanie funkcji przedmiotów znajdujących się w otoczeniu dziecka.

F) Kształcenie umiejętności współżycia w grupie

1. Nauka przebywania w zespole rewalidacyjno- wychowawczym oraz w grupie dzieci z oddziału, bez zachowań nieakceptowanych społecznie.
2. Wdrażanie do zabaw grupowych.
3. Wdrażanie do działań grupowych.

G) Nauka celowego działania dostosowanego do wieku rozwojowego dziecka, możliwości lokomocyjnych oraz zainteresowań dziecka

1. Wykorzystanie naturalnej aktywności dzieci do kształtowania działań celowych, zamierzonych.
2. Rozwijanie istniejących zainteresowań u dzieci, poszukiwanie i kształtowanie nowych.

3. Oddziaływanie na dziecko w celu rozwijania pozytywnych zainteresowań z punktu widzenia potrzeb rewalidacyjno- wychowawczych.

3. Założenia programowe do pracy na zajęciach rewalidacyjno - wychowawczych realizowanych w formie zespołowej

A. Analiza dokumentacji prowadzonych zajęć realizowanych w formie zespołowej

1. Analiza wskazań zawartych w orzeczeniach kwalifikacyjnych z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej
2. Analiza zapisów obserwacji zawartych w zeszytach obserwacyjnych, będących formą dokumentowania zajęć rewalidacyjno- wychowawczych
3. Informacje z wywiadów z osobami z najbliższego otoczenia dziecka (rodzice, opiekunowie) lub osób pracujących z dzieckiem (rehabilitant, logopeda, itp.)
4. Opracowanie Indywidualnych Programów Pracy Rewalidacyjno- Wychowawczej
5. Analiza osiągnięć dziecka w ramach poszczególnych funkcji przeprowadzona pod koniec każdego roku szkolnego. **PROFIL OSIĄGNIĘĆ UCZNIJA Jacka Kielina** (załącznik nr 1)
6. Analiza zapisów w dziennikach zajęć rewalidacyjno- wychowawczych.

B. Prowadzenie codziennych obserwacji i dokonywanie zapisów w dzienniku obserwacji (zapisy wg potrzeb) w następujących stosowanych formach:

1. Zapis zdarzeniowy (wydzielanie określonych zachowań i zapisywanie sytuacji w jakich się pojawiają i z jaką częstotliwością).
Zapis czasu trwania danych zdarzeń, zachowań itp.

C. Prowadzenie dziennika zajęć rewalidacyjno- wychowawczych z uwzględnieniem aktualnych przepisów oświatowych, wytycznych władz oświatowych, wskazań i zaleceń Dyrekcji SOSW w Pucku

D. Ocenianie wychowanków w zakresie funkcjonowania w poszczególnych sferach

1. Analiza postępów dokonywana raz na dwa miesiące.
2. Analiza postępów śródroczna
3. Analiza postępów końcoworoczna

E. Stosowanie odpowiednio dobranych metod pracy z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębokim m.in.

- Elementów metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherbourne
- Elementy fizykoterapii
 - Metoda masażu według Shantali
 - Masaż twarzy i jamy ustnej
 - Ustno- twarzowa terapia regulacyjna według Castillo- Moralesa
- Metoda Przyjaznych Zakątków
- Metoda Świąt
- Metoda stymulacji polisensorycznej ogólnej i szczegółowej

- wielozmysłowe poznawanie otaczającego świata, przedmiotów
- Poranny krąg, czyli stymulacja polisensoryczna według pór roku
- Terapia Snoezelen (zajęcia w Sali Doświadczania Świata)
- Chromoterapia
- Programy aktywności – Świadomość Ciała, Kontakt i Komunikacja oraz Program Dotyk i Komunikacja opracowane przez Marianne & Christophera Knill
- Elementy metody Malowania Dziesięcioma Palcami (Finger Painting)
- Metoda Symboli
- Elementy metody Dobrego Startu
- Elementy Pedagogiki Zabawy
- Metoda Gimnastyki Rytmicznej A.M. Kniessów
- Metoda Felice Affolter
- Metoda Wzmocnień Pozytywnych

F. Zadania nauczyciela- wychowawcy w poszczególnych dziedzinach funkcjonowania.

A. Przygotowanie dziecka do życia w zespole :

- Wprowadzenie stałej struktury dnia, przebiegu zajęć (rytualizacja kolejno następujących po sobie czynności w celu uporządkowania otoczenia wokół dziecka).
- Eliminowanie trudnych zachowań dzieci przeszkadzających innym członkom zespołu i utrudniających pracę z samym dzieckiem.

- Przygotowanie do reagowania na proste polecenia słowne wzmocnione gestami, mimiką twarzy. Kierowanie komunikatów do poszczególnych członków zespołu, a w dalszej kolejności do całej grupy.
- Wdrażanie do rozpoznawania własnego miejsca w klasie i innych przedmiotów (ławka, krzesło, ręcznik itp.)
- Wyrabianie samodzielności w zakresie spożywania posiłków
- Wyrabianie samodzielności w zakresie samodzielnego ubierania i rozbierania się, rozpoznawania swoich rzeczy w miarę indywidualnych możliwości dziecka
- Wyrabianie samodzielności w zakresie kontrolowania i zaspokajania potrzeb fizjologicznych

B. Rozwijanie sprawności manualnej i spostrzegawczości

- Likwidacja sensoryzmów (przejawy zaburzeń w odbiorze i przetwarzaniu bodźców zmysłowych wzroku, słuchu, czucia)-odwrażliwianie poprzez stosowanie na zajęciach wielozmysłowej stymulacji dziecka stosując odpowiednią formę pracy w zakresie stopnia i rodzaju zaburzenia
- Budzenie zainteresowania zabawkami oraz innymi przedmiotami z najbliższego otoczenia dziecka
- Włączanie dziecka do prostych czynności dnia codziennego, współdziałania w czynnościach pielęgnacyjnych, porządkowych itp.
- Wprowadzanie prostych zabaw manipulacyjnych i zwiększanie trudności odpowiednio do stopnia umiejętności dziecka
- Próby segregowania przedmiotów różniących się jedną cechą
- Ćwiczenia w przesuwaniu, przekładaniu przedmiotów z miejsca na miejsce
- Ćwiczenia w układaniu przedmiotów (wkładanie, wyjmowanie, układanie klocków, prostych układanek kilkuelementowych)
- Segregowanie przedmiotów różniących się dwiema i więcej cechami
- Dobieranie w pary takich samych przedmiotów

- Ćwiczenia manualne z wykorzystaniem różnego rodzaju mas plastycznych (masy solnej, ciastoliny, plasteliny, gliny)
- Ćwiczenia z wykorzystaniem papieru, folii, tkanin
- Zabawy z materiałami sypkimi
- Malowanie palcami na różnych powierzchniach
- Posługiwanie się kredą, węglem, flamastrami itp.
- Manipulowanie różnymi przedmiotami.
- Wprowadzanie przedmiotów mobilnych w ruch
- Zajęcia z wykorzystaniem Sali Doświadczenia Świata

C. Rozwijanie umiejętności porozumiewania się z otoczeniem

- Rozwijanie umiejętności rozumienia i reagowania na proste polecenia
- Kształcenie werbalnych i niewerbalnych sposobów komunikacji
- Rozwijanie rozumienia pojęć i nazw prostych przedmiotów i czynności
- Prawidłowe odczytywanie komunikatów
- Proste ćwiczenia artykulacyjne (ćwiczenia buzi i języka)
- Rozwijanie mowy biernej i czynnej
- Wzbogacanie słownika

D. Rozwijanie ogólnej sprawności fizycznej w zakresie dużej i małej motoryki

- Usprawnianie motoryki dużej poprzez różnego rodzaju ćwiczenia z uwzględnieniem odpowiednio dobranych metod i form zajęć
- Usprawnianie pracy rąk (zabawy manipulacyjne, ćwiczenia manualne)
- Stosowanie elementów fizykoterapii (masaż dłoni, całego ciała, zabawy paluszkowe)
- Kształcenie umiejętności samodzielnego poruszania się
- Kształtowanie umiejętności poruszania się z pokonywaniem różnego rodzaju barier

E. Rozwijanie samodzielności w zakresie czynności dnia codziennego:

- Poruszania się
- Jedzenia
- Ubierania
- Kontrolowania potrzeb fizjologicznych
- Czynności higienicznych

F. Uspołecznienie wychowanków

- Rozwijanie umiejętności współpracy w grupie
- Wdrażanie wychowanków do uczestnictwa w życiu szkoły: udział w zabawach, imprezach integracyjnych itp.
- Kształtowanie umiejętności prawidłowego zachowania się, reagowania na polecenia itp.

- Wdrażanie wychowanków do korzystania z aktywnych form spędzania czasu wolnego przy wsparciu osoby drugiej (korzystanie ze sprzętów RTV , udział w wycieczkach, spacery itp.)

4. Organizacja zajęć rewalidacyjno- wychowawczych

Zajęcia rewalidacyjno- wychowawcze zawierają następujące elementy:

1. **Kontakt i relacje emocjonalne:** Wypracowanie indywidualnego sposobu porozumiewania się z otoczeniem wykorzystując wszystkie możliwe sposoby (gesty, mimikę twarzy, postawa ciała, werbalne i niewerbalne sposoby komunikacji). Stworzenie atmosfery bezpieczeństwa i akceptacji podczas zajęć.
2. **Strukturyzacja najbliższego otoczenia dziecka:** Porządkowanie środowiska dziecka poprzez strukturyzację:
 - miejsca
 - czasu
 - osób
 - porozumiewania się
 - kolejno występujących po sobie zadań
3. **Pozycjonowanie dziecka podczas zajęć:** Przestrzeganie zasad przyjmowania i utrzymywania prawidłowej postawy ciała podczas zajęć. Pozycjonowanie dzieci co ułatwia maksymalne wykorzystanie możliwości ruchowych dzieci.

4. Stymulacja polisensoryczna: Stymulowanie do tworzenia globalnego, wielozmysłowego obrazu świata, rzeczy itp. (angażowanie wszystkich zmysłów dziecka – wzroku, słuchu, czucia, smaku). Stosowanie środków dydaktycznych dostarczających wielu wrażeń dotykowych, słuchowych, wzrokowych, węchowych.

5. Zajęcia rozwijające sprawność psychomotoryczną:

a) Ćwiczenia w schemacie własnego ciała

- Rozwijanie poczucia świadomości własnego ciała
- Stymulacja czuciowa (elementy masażu)

b) Ćwiczenia ruchowe motoryki dużej oraz motoryki małej

- Ćwiczenia manipulacyjne
- Ćwiczenia z wykorzystaniem zabawek mobilnych
- Zajęcia plastyczne z wykorzystaniem różnego rodzaju mas plastycznych, papieru usprawniające pracę rąk, kształtujące chwyt, precyzję ruchu itp.
- Zabawy paluszkowe
- Zajęcia ruchowe bierne oraz czynne
- Ćwiczenia kształtujące umiejętności równoważne (ćwiczenia z wykorzystaniem bujaków, walców, piłek, mini szczudeł itp.)

6. Sposoby komunikacji werbalnej oraz pozawerbalnej

Posługiwanie się w pracy z dziećmi wszelkimi możliwymi sposobami komunikacji. Budowanie z uczniami systemu wymiany informacji, w którym uczeń będzie świadomym nadawcą i odbiorcą sygnałów:

- Wykorzystanie metod komunikacji intencjonalnej za pomocą gestów oraz symboli jednoznacznych: sygnałów dotykowych, węchowych, słuchowych, wzrokowych, obrazków, symboli itp.
- Uczenie mowy werbalnej poprzez wokalizację, pobudzanie aktywności głosowej, naśladowanie różnego rodzaju odgłosów, kształtowanie umiejętności wymawiania głosek itp.
- Ćwiczenia artykulacyjne, oddechowe.
- Kształtowanie umiejętności rozumienia słów i używania ich w odniesieniu do konkretnych przedmiotów oraz czynności

7. Uczenie się poprzez naśladownictwo, trening.

Naśladowanie prostych działań, ogólne naśladowanie mimiki, gestów, zabaw, czynności z codziennego życia.

8. Kształtowanie i usprawnianie czynności poznawczych

- Ćwiczenia rozwijające percepcję i pamięć wzrokową
- Ćwiczenia percepcji, pamięci słuchowej i koordynacji słuchowo- ruchowej
- Ćwiczenia rozwijające i usprawniające koordynację wzrokowo- ruchową
- Ćwiczenia kształtujące i usprawniające koncentrację uwagi

10. Nauka samodzielności

Nauka samodzielności w zakresie:

- Sygnalizowania potrzeb : głodu, bólu, potrzeb fizjologicznych, odczuwania ciepła i zimna
- Jedzenia
- Mycia

- d) Ubierania i rozbierania
- e) Opanowania umiejętności zaspokajania potrzeb fizjologicznych

II. Środki dydaktyczne wykorzystywane na zajęciach rewalidacyjno- wychowawczych

Integralną część każdego programu powinno stanowić zestawienie planowanych do wykorzystywania materiałów dydaktycznych. Właściwy i trafny dobór pomocy, szczególnie w przypadkach pracy z dzieckiem upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim, może w istotny sposób wpłynąć na wynik prowadzonej terapii. Niezastąpione w tym przypadku są pomysłowość, wyobraźnia i doświadczenie nauczyciela. Niemniej w doborze pomocy dydaktycznych warto kierować się kilkoma czynnikami:

- zapewnienie bezpieczeństwa
- zapewnienie właściwej funkcji, jaką mają spełnić pomoce podczas ćwiczeń. Zalecane są przedmioty codziennego użytku, które przybliżają świat w którym dziecko żyje, oraz pomoce stymulujące samodzielne ich używanie
- uwzględnianie wieku dziecka i jego warunków psychofizycznych, oraz indywidualnych preferencji i zainteresowań
- dbałość o estetykę i naturalność pomocy dydaktycznych (kształt, wielkość i struktura zbliżona do przedmiotów życia codziennego).

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- kuwety, misy plastikowe do ćwiczeń polisensorycznych

- skrzynki polisensoryczne (plastikowe kosze) do ćwiczeń z zakresu poznawania wielozmysłowego, wyciągania przedmiotów i ich chowania, badania kształtu bez udziału zmysłu wzroku
- pudełka, skrzynki, worki
- materiał i przedmioty o różnej fakturze do stymulacji czuciowej dziecka
- piłki plastikowe, gumowe o różnej wielkości oraz strukturze
- materace, poduszki, wałki rehabilitacyjne, platformy, walce, wielościąny do ćwiczeń lokomocyjnych, kształtowania umiejętności poruszania się z pokonywaniem przeszkód itp.
- zabawki manipulacyjne
- proste układanki kilkuelementowe, dobieranki
- bączki, piramidy edukacyjne, klocki drewniane i plastikowe o różnej wielkości
- proste przedmioty użytku domowego
- Materiały sypkie (ziarna pszenicy, kukurydzy, kaszy itp., piasek, kolorowe kamyki itp.)
- Przedmioty o zróżnicowanej fakturze, wielkości, ciężarze
- Zabawki paluszkowe
- Zabawki mobilne
- Proste instrumenty muzyczne: bębenki, cymbały, tamburyna
- Lustra, słomki
- Kartki papieru, masy plastyczne, kredki, flamastry, kreda, itp.

III. Charakterystyka metod pedagogiki specjalnej stosowanych na zajęciach rewalidacyjno- wychowawczych z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębokim

METODA RUCHU ROZWIJAJĄCEGO WERONIKI SHERBOURNE.

Celem metody jest wspomaganie prawidłowego rozwoju dziecka i korekcja jego zaburzeń. Stąd ważne miejsce w metodzie zajmuje wielozmysłowa stymulacja psychomotoryczna i społeczna, oparta o ruch, jako czynnik wspomagania.

Cechą charakterystyczną metody jest rozwijanie przez ruch: świadomości własnego ciała i usprawniania ruchowego, świadomości przestrzeni i działania w niej oraz dzielenia przestrzeni z innymi ludźmi i nawiązywania z nimi kontaktu. Zajęcia odbywają się indywidualnie bądź grupowo i trwają ok.30 minut.

W metodzie wyróżnia się cztery grupy ćwiczeń:

- ~ ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała
- ~ ćwiczenia pomagające zdobyć pewność siebie
- ~ ćwiczenia ułatwiające nawiązanie kontaktu i współpracy z partnerami grupy
- ~ ćwiczenia twórcze.

Metoda W. Sherbourne zalecana jest dzieciom o zaburzonym schemacie ciała. W proponowanych ćwiczeniach dochodzi do integracji własnego ciała i jego poznania (ważne tu jest wycucie centralnej części ciała tj. brzucha i tułowia). Poczucie wzajemnej bliskości ćwiczących partnerów, ułatwia akceptację niedoskonałej cielesności dziecka. Ćwiczenia dają poczucie bezpieczeństwa oraz zaufania do siebie i

do innych. Wykonywane w grupie, budują więzi grupowe i interpersonalne. Zajęcia metodą W. Sherbourne stanowią element doskonałej zabawy.

ELEMENTY FIZYKOTERAPII- METODA MASAŻU WEDŁUG SCHANTALI

Metoda masażu Schantali stosowana jest zwłaszcza u dzieci z głębokimi zaburzeniami ruchu, dzieci z MPdz oraz z dziećmi na początkowych poziomach rozwojowych. Polega ona na masowaniu poszczególnych części ciała z zachowaniem odpowiedniej kolejności oraz sposobu wykonywania masażu. Masaż rozpoczynamy od klatki piersiowej, dalej masujemy ręce, następnie dłonie dziecka, w dalszej kolejności masaż brzucha, kończyn dolnych, grzbietu. Masaż według Schantali kończymy masażem twarzy. Celem masażu jest stymulacja dotykowa dziecka, kształtowanie poczucia własnego ciała, odwrażliwianie lub uwrażliwianie poszczególnych części ciała oraz pozytywnie wpływa na nawiązanie kontaktu między dzieckiem a nauczycielem.

MASAŻ TWARZY I JAMY USTNEJ

Masaż twarzy i jamy ustnej dziecka w celu dostarczenia wielu wrażeń czuciowych, zmniejszenia nadwrażliwości, zmniejszania nadmiernego ślinienia się, usprawniania aparatu artykulacyjnego (prawidłowe ruchy warg, języka, żuchwy) , ułatwienia nauki prawidłowego oddychania, jedzenia, picia.

USTNO- TWARZOWA TERAPIA REGULACYJNA WEDŁUG CASTILLO MORALES

Metoda ta stosowana jest w celu przygotowania uczniów do podjęcia funkcji ruchów mimicznych, artykulacyjnych, do jedzenia, picia oraz do ogólnej stymulacji twarzy i ust zwłaszcza na poziomie odruchów wrodzonych. Praca z dzieckiem polega na stymulacji neuromotorycznych punktów twarzy. Dzięki stosowaniu tej metody uzyskuje się dobre rezultaty w zwiększeniu kontroli dziecka nad mięśniami twarzy.

METODA PRZYJAZNYCH ZAKĄTKÓW ORAZ ŚWIĄT

Dzieci bardzo lubią wycieczki, ale mają swoje ulubione trasy i należy to respektować. Czasami zostawiać należy w ulubionych zakątkach jakiś przedmiot i odnajdywać go za następnym razem. Metoda świąt pozwala wyeksponować dni świąteczne i nadać im specjalny charakter. Święta nie muszą być związane z typowymi obchodami, możemy je sami tworzyć np. święto pieczonych ziemniaków. Stosowanie tych metod wpływa aktywizująco na dzieci, pobudza ich do działania, oraz stwarza świat wokół nich przyjazny i zgodny z ich zainteresowaniami.

STYMULACJA POLISENSORYCZNA

Rolą metody stymulacji polisensorycznej jest usprawnianie wszystkich zmysłów: czucia proprioceptywnego, dotyku, węchu, smaku, wzroku, słuchu, tak by umożliwić dzieciom zintegrowane, wielozmysłowe poznawanie świata. Wykorzystywana w pracy terapeutycznej i rewalidacyjnej z dziećmi autystycznymi, z zaburzeniami emocji, dziećmi z głęboką niepełnosprawnością intelektualną oraz we wczesnym wspomaganie rozwoju .

TERAPIA SNOEZELEN- ZAJĘCIA W SALI DOŚWIADCZANIA ŚWIATA

INTEGRACJA POLISENSORYCZNA w Sali Doświadczenia Świata: pozwala ona na wielozmysłowe poznawanie otoczenia. Ważna jest atmosfera relaksacji, stworzona poprzez odpowiednią muzykę, grę kolorów. Ma ona na celu stymulację współpracy pomiędzy poszczególnymi zmysłami dziecka, likwidację zaburzeń proprioceptywnych, zaburzeń równowagi i poczucia ułożenia własnego ciała, lęku przed wykonywaniem różnych czynności życiowych związanych z poruszaniem się w przestrzeni, ze zmianą płaszczyzn i poziomów. Zaburzenia w funkcjonowaniu analizatorów zakłócają, a często uniemożliwiają dzieciom nabywanie nowych doświadczeń i umiejętności. Metoda ta wykorzystywana jest w pracy terapeutycznej i rewalidacyjnej z dziećmi autystycznymi, z zaburzeniami emocji, dziećmi z głęboką niepełnosprawnością intelektualną oraz we wczesnym wspomaganie rozwoju . Stosowane urządzenia: panel interaktywny z przyciskami, kostka interaktywna, interaktywna lampa

do światłowodów, kaskada światłowodowa, interaktywna kolumna bulgocząca. Rzutnik światła, zestaw tematycznych tarcz obrotowych, kula lustrzana z reflektorem o zmiennej barwie światła, płyty CD z muzyką relaksacyjną, materace, lustro, sakwa itp.

PORANNY KRĄG CZYLI STYMULACJA POLISENSORYCZNA WEDŁUG PÓR ROKU

Metoda "porannego kręgu" jest przykładem stymulacji polisensorycznej. Jej autorzy zwracają uwagę, że celem jest nie tylko dostarczenie określonej ilości bodźców, ale przede wszystkim umożliwienie komunikacji między terapeutą a dzieckiem. Systematyczne jej stosowanie buduje zaufanie między jej uczestnikami i daje im poczucie bezpieczeństwa. Aby zrealizować powyższe cele tworzy się odpowiedni klimat tego spotkania. Dzieci siadają w kręgu, terapeuta zapala lampkę zapachowa, zaciemnia pokój. Reguły są wszystkim dobrze znane. Komunikacja odbywa się za pomocą gestów i symboli. Podstawą tej metody jest także świat przyrody. Każdej porze roku przyporządkowano inną barwę.

CHROMOTERAPIA

Stosując tą metodę w pracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębokim posługujemy się barwami w formie: przyjmowanie barw wraz z pokarmami, picie wody naświetlonej światłem o określonej barwie, kąpiele w wodzie o odpowiednim nasyceniu kolorystycznym, stosowanie właściwej barwy otoczenia i ubioru, techniki wizualizacyjne oraz barwne naświetlenie części ciała, lub całości. Stosowane kolory w chromoterapii: czerwony, niebieski, zielony, żółty. Stosowanie barw w pracy z dziećmi z głęboką niepełnosprawnością pobudza dzieci do aktywności, pobudza aktywność zainteresowania otoczeniem oraz wpływa na lepsze nawiązanie kontaktu z dziećmi. Chromoterapia stosowana jest również w pracy z dziećmi z nadmierną pobudliwością w celu wyciszenia organizmu. Chromoterapia ma również znaczenie pomocnicze zwłaszcza przy przezwyciężaniu stereotypii i hamowaniu zachowań agresywnych.

PROGRAMY AKTYWNOŚCI - ŚWIADOMOŚĆ CIAŁA, KONTAKT I KOMUNIKACJA ORAZ PROGRAM DOTYK I KOMUNIKACJA M & CH. KNILL

Proponowane programy stanowią ramy, dzięki którym rozwija się kontakt społeczny, ruch i zabawa. Aby przełamywać trudności związane z nabywaniem i organizowaniem informacji o sobie, należy rozwinąć świadomość ciała. Temu właśnie służy program opracowany przez Marianne i Christophera Knill. Nawiązanie prawidłowego kontaktu z otoczeniem oraz rozwijanie świadomości własnego ciała wymaga stworzenia bezpiecznego środowiska, w którym udaje się skoncentrować uwagę dziecka i kierować nią. Pomocna tu jest specjalnie dobrana muzyka, odzwierciedlająca rytm i mowę dostosowaną do czynności, której towarzyszy. Każdy ruch dziecka jest wspierany przez specjalny akompaniament. Jest on „sygnałem” konkretnej aktywności. Dzięki specjalnemu tonowi na początku i końcu każdej aktywności dziecko uczy się rozpoznawać sytuację, łączyć dźwięki z określoną aktywnością. Muzyka tworzy pewne czasowe ramy dla ruchu, pomagając dziecku wzmocnić kontrolę nad częściami ciała.

Bardzo ważny jest kontakt terapeuta- dziecko. Program zakłada wzrost inicjatywy dziecka, nie czyni go zależnym od osoby dorosłej. Dziecko powinno stawać się coraz bardziej świadome zależności pomiędzy swoimi ruchami a obecnością terapeuty i muzyką. Świadomość ciała uzależniona jest od doświadczania własnych ruchów w relacji z innymi ludźmi, sytuacjami i rzeczami, świadomości wykorzystywania swoich rąk, nóg, ust, ramion, stóp i całego ciała podczas zwykłych czynności, jak jedzenie czy ubieranie, komunikacji.

Najlepsze rezultaty osiąga się, gdy program jest włączony do codziennej rutyny, odbywa się regularnie i o stałej porze dnia.

METODA SYMBOLI

Stosowanie w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w stopniu głębokim czyni, że świat wokół nich jest uporządkowany i przewidywalny. Stosowane symbole wiążą się ze stałością i regularnością sytuacji życiowych, z jakimi spotyka się dziecko. Pojawiające się przedmioty w otoczeniu dziecka dają mu konkretną informację odnośnie czynności jaką będzie za chwilę wykonywało. Zadanie nauczycieli w ramach wykorzystania metody symboli jest wprowadzanie rytualizacji wykonywanych zajęć i czynności z wykorzystaniem bodźców sygnałowych: dotykowych, węchowych, słuchowych, wzrokowych.

METODA MALOWANIA DZIESIĘCIOMA PALCAMI (FINGER PAINTING)

Wykorzystuje się tu naturalną skłonność dzieci do bawienia się w substancjach o konsystencji błota. Podczas terapii tą metodą instruuje się dokładnie dziecko co ma robić. Otrzymuje ono duży arkusz papieru i farby, a jego zadaniem jest namalowanie jakiegoś obrazka. Pozostawia mu się zupełną swobodę. Malowanie odbywa się dłońmi i palcami.

Metoda ta uwalnia dziecko od zahamowań, pokonuje lęk, wzmacnia wiarę w jego możliwości, pobudza do ekspresji.

Metoda spełnia funkcje diagnostyczne. Traktowana jest jako technika projekcyjna. Bierze się tu pod uwagę stosunek dziecka do tworzywa, czas wykonywanego zadania, element ekspresji ruchowej, zachowanie wobec kolorów. Te obserwacje diagnostyczne stanowią pomoc i wskazówkę do pracy terapeutyczno- wychowawczej.

METODA GIMNASTYKI RYTMICZNEJ A.M. KNIESSÓW

Jest to rodzaj gimnastyki twórczej polegającej na nieustannym poszukiwaniu nowych form i rodzajów ruchu. Stale eksperymentuje się tu z nowymi środkami wyrazu: ruchowymi, słuchowymi, wzrokowymi.

Cele metody: Kształtowanie i rozwój kultury fizycznej dziecka poprzez ruch, muzykę, zastosowanie oryginalnych przyborów, oddziaływanie na wszystkie grupy mięśniowe z uwzględnieniem automasażu, uwrażliwianie na piękno muzyki klasycznej

Ekspozowane są naturalne formy ruchu. Ważne są tu trzy elementy: ruch- rytm- muzyka oraz przybory: Podwójny bijak Kniessów, wstążki na kiju, grzechotki przepołowione skorupy orzecha kokosowego, dzwoneczki zakładane na palce dłoni i kostki stóp

Nauczyciel dobiera nowe formy przekazu, środki (muzykę, przybory, ruch), kolei dzieci, które ćwiczą same improwizują nowe ruchy, ponieważ metoda ta pozwala na duży margines swobody. Metoda ta ma oddziaływanie wielozmysłowe, która dzięki improwizacji, indywidualnej interpretacji muzyki, rytmu i sposobów użycia przyborów, radości i zabawie przekroczyła pojęcie ćwiczeń fizycznych.

METODA DOBREGO STARTU

Metoda "dobrego startu" szczególnie aktywizuje i usprawnia czynności analizatorów: wzrokowego, słuchowego i kinestetyczno - ruchowego. Kształci prawidłową lateralizację, orientację w przestrzeni i w schemacie ciała. Koordynuje więc czynności wzrokowo - słuchowo - ruchowe oraz usprawnia i harmonizuje wszystkie funkcje psychomotoryczne. Kształci ona zdolność rozumienia i operowania symbolami, ułatwia nawiązanie kontaktów społecznych.

W metodzie "dobrego startu" stosuje się trzy rodzaje ćwiczeń:

- ćwiczenia ruchowe,
- ćwiczenia ruchowo - słuchowe,
- ćwiczenia ruchowo - słuchowo - wzrokowe

METODA FELICE AFFOLTER

Metoda ta przeznaczona jest dla osób niezdolnych do samodzielnego programowania czynności – dzieci autystycznych, nadpobudliwych ruchowo, z wadami wzroku, z MPdz, dzieci z głębszą i głęboką niepełnosprawnością. Opiera się na działaniu, którego celem jest rozwiązywanie problemów dnia codziennego, czyli wyzwoleniu celowego i skutecznego działania dłoni i poznawaniu własnego działania.

Praca z dzieckiem polega na tym, że instruktor kładzie ręce na grzbietowej stronie dłoni, każdy palec do odpowiedniego palca i lekko ukierunkowuje ich działanie, wyczuwając czy i kiedy dziecko jest gotowe do przyzwolenia, by poddać się kierowaniu. Terapeuta z dzieckiem porusza się w przestrzeni. Komunikacja werbalna jest ograniczona do minimum.

Celem metody jest przekazanie dziecku odpowiednich wzorców ruchowych i informacji czuciowych.

METODA WZMOCNIEŃ POZYTYWNYCH

Podstawowym celem stosowania tej metody jest likwidowanie niepożądanych zachowań (bez wnikania w ich przyczyny) oraz wyuczenie określonych zadań (dzieląc czynności na elementarne etapy). Środkiem do realizacji tego celu będzie stosowanie różnego typu wzmocnień. Realizacja tej metody powinna uwzględnić: analizę zachowania, system wzmocnień, cel do realizacji.

Niezbędne jest przy tym, aby pamiętać o następujących zasadach stosowania wzmocnień:

1. Wzmacnianie jest czymś, co następuje bezpośrednio po pewnym elemencie zachowania i zwiększa prawdopodobieństwo jego ponownego wystąpienia.
2. Wzmacnianie pozytywne polega na tym, że po danym zachowaniu następuje "rzecz" przyjemna.
4. Należy stosować przede wszystkim wzmocnienia pozytywne.
5. Wzmocnienia mogą być:
 - a) pierwotne (np. jedzenie lub picie),
 - b) wtórne - pieniądze, żetony,
 - c) socjalne - pochwały, uwaga, uściski,
 - d) stymulujące.
6. W przypadku doboru wzmocnień pozytywnych należy kierować się przede wszystkim preferencjami osoby, z którą pracujemy.
7. Wzmocnieniem może być określona czynność.
8. Wzmocnienie powinno następować tylko po zachowaniach, które są pożądane.
9. Wzmocnienia powinny być stosowane:
 - a) dziecko zachowa się dobrze,
 - b) bezpośrednio po tym, gdy wystąpi to zachowanie.

Warunkiem skuteczności tych oddziaływań jest: precyzja, systematyczność i konsekwencja w ich stosowaniu.

IV. Indywidualne programy zajęć rewalidacyjno- wychowawczych

Zadaniem nauczyciela jest opracowanie Indywidualnych Programów zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla każdego ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim. Programy te opracowuje się w oparciu o Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 1997 roku w sprawie organizacji zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w stopniu głębokim oraz wskazówki z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej. Program ten musi uwzględniać rozwój dziecka we wszystkich sferach funkcjonowania psychospołecznego. W załączniku znajduje się opracowany Indywidualny Program zajęć rewalidacyjno- wychowawczych.

ZAŁĄCZNIKI:

1. Indywidualny Program zajęć rewalidacyjno- wychowawczych
2. Profil osiągnięć ucznia Jacka Kielina

PROGRAM ZAJĘĆ REWALIDACYJNO- WYCHOWAWCZYCH DLA UCZNI A.....

OBSZAR	CELE GŁÓWNE I SZCZEGÓŁOWE	SPOSÓB REALIZACJI	BIEŻĄCA OCENA
<p>KSZTAŁTOWANIE SAMODZIELNOŚCI I SAMOOBSŁUGI W ZAKRESIE:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jedzenie i picie 2. Ubieranie i rozbieranie się 3. Zaspokajanie potrzeb fizjologicznych 			
<p>NAUKA NAWIĄZYWANIA KONTAKTÓW Z OTOCZENIEM</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reagowanie na osoby z najbliższego otoczenia dziecka. 2. Reagowanie na własne imię 3. Rozpoznawanie osób z najbliższego otoczenia 4. Nawiązywanie kontaktów z opiekunem 			

<p>KSZTAŁTOWANIE UMIEJETNOŚCI KOMUNIKOWANIA SIĘ Z OTOCZENIEM</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reakcje dziecka na bodźce dochodzące z otoczenia 2. Nawiązywanie kontaktu wzrokowego z osobami z najbliższego otoczenia 3. Werbalne i niewerbalne sposoby komunikacji 4. Reakcje dziecka na proste komunikaty, polecenia, zakazy, nakazy 			
<p>MOWA BIERNA I CZYNNA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój aparatu mowy dziecka 2. Sposoby porozumiewanie się za pomocą mowy 3. Znajomość słownika 4. Rozumienie znaczenia słów 			

<p>CZYNNOŚCI POZNAWCZE :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Naśladownictwo 2. Percepcja wzrokowa 3. Percepcja słuchowa 4. Koordynacja wzrokowo-ruchowa 5. Koordynacja słuchowo-ruchowa 6. Koordynacja słuchowo-wzrokowo- ruchowa 			
<p>MOTORYKA DUŻA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poczucie świadomości własnego ciała 2. Poczucie kontroli własnego ciała 3. Wykonywanie ruchów celowych 4. Sposoby poruszania się 			
<p>MOTORYKA MAŁA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Chwył 2. Manipulacja przedmiotami 3. Kontrolowanie ruchów dłoni i palców 			

<p>USPOŁECZNIENIE</p> <ol style="list-style-type: none">1. Zainteresowanie najbliższym otoczeniem2. Reagowanie na polecenia3. Współdziałanie z opiekunem4. Umiejętność współpracy w grupie5. Reakcje dziecka na polecenia zakazu i nakazu			
--	--	--	--

PROFIL OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ JACKA KIELINA

BIBLIOGRAFIA

- Rozporządzeni MEN z dnia 30 stycznia 1997 roku w sprawie organizacji zajęć rewalidacyjno- wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w stopniu głębokim
- „Program psychostymulacji dzieci w wieku przedszkolnym z deficytami i zaburzeniami rozwoju” Anny Franczyk i Katarzyny Krajewskiej
- „Ćwiczenia edukacyjne dla dzieci autystycznych” pod redakcją Erica Schoplera, Margaret Dansing oraz Leslie Waters
- „ Jak pracować z dzieckiem niepełnosprawnym?” Beaty Szczygieł
- „Rozwój daje radość” pod red. Jacka Kielina
- „Pomoc dziecku upośledzonemu” Janet Carr